

สิทธิการพัฒนารวมของประชาชนในนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ

The development of public policy on special economic zones.

พระมหาไถยน้อย สलगสิงห์¹

บทคัดย่อ

สิทธิการมีส่วนร่วมเป็นหลักปฏิบัติสากลสำคัญประการหนึ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะการมีส่วนร่วมแสดงออกถึงการมีสิทธิและใช้สิทธิในการบริหารประเทศผ่านรัฐบาล เป็นไปเพื่อความโปร่งใส ยุติธรรมหรือมีความเป็นธรรมมาภิบาล ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของประชาชนนั่นเอง ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นได้ทั้งกระบวนการทำงานร่วมกันและการตรวจสอบการทำงานของรัฐไปในตัว จากกรณีที่รัฐบาล คสช. ได้อาศัยอำนาจตามมาตรา 44 ออกคำสั่งให้เพิกถอนที่ สปก. เป็นที่ดินราชพัสดุและของกรมธนารักษ์แทน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดชายแดน เช่น มุกดาหาร เป็นต้น การกระทำดังกล่าวถือเป็นการลดทอนสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนโดยเฉพาะเกษตรกรที่อาศัยที่ดิน สปก. ในการทำมาหากิน ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความเดือดร้อนตามมา เพราะนิคมอุตสาหกรรมไม่เหมาะสมต่อวิถีชาวบ้าน แต่มีประโยชน์ต่อรัฐและนายทุนโดยตรง รวมทั้งชาวบ้านที่ไม่ใช่เกษตรกรก็อาจได้ประโยชน์จากการพัฒนาดังกล่าว นโยบายสาธารณะของรัฐควรเอื้อประโยชน์ต่อชุมชน หรือหากตัดสินใจที่จะทำจริงก็ควรได้มีแผนรองรับผลกระทบและเป็นหลักประกันความมั่นคงได้ว่าชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาครั้งนี้สามารถที่จะเป็นอยู่ต่อไปได้ในรูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการ ความสามารถ และวิถีชีวิตของพวกเขา จึงจะได้ชื่อว่ามีวามเสมอภาคในการบริหารประเทศ

คำสำคัญ : สิทธิการพัฒนารวม, เขตเศรษฐกิจพิเศษ

¹อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ABSTRACT

Involvement is one of the most important international practices in democracy. Because participation demonstrates the right and the right to govern through government. Is for transparency Justice or good governance this is for the benefit of the public itself. Therefore, participation is both a collaborative process and a state-by-state audit. In the case where the government of the NSC has exercised its power under section 44 to issue an order to revoke the House of Representatives and the Treasury Department. To develop special economies in the border provinces such as Mukdahan, etc. Such actions are considered depriving the basic rights of people, especially farmers living in the land for livelihood. This may result in subsequent suffering, because the industrial estate is not suitable for villagers, but it benefits the state and capitalists directly. Including non-farmers may also benefit from such developments. Public policies should benefit the community, or if you decide to do it, you should have an impact plan and it guarantees the stability that affected people in this development can continue in ways that fit their needs, abilities, and way of life. To be named equal in the administration of the country.

Keywords : Development rights, Special economic zone

บทนำ

โดยทั่วไปแล้ว สิทธิ หมายถึง อำนาจอันชอบธรรม แต่ในทางกฎหมาย สิทธิ หมายถึง ความอิสระในทางแสดงออกที่ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมาย ดังนั้น ตามความหมายนี้สิทธิจึงเป็นการแสดงออกภายใต้กฎหมาย ไม่ขัดกับกฎหมายหรือ หลักการปกครองที่ผู้นำได้กำหนดขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือประชาชนสามารถแสดง สิทธิทางการเมืองการปกครองได้ภายใต้กรอบกำหนด ไม่ใช่ใครจะทำอะไรก็ได้โดย อ้างสิทธิตามธรรมชาติ ซึ่งหากสิทธินั้นไม่มีความชอบธรรมและเป็นการเบียดเบียน คนอื่น สิทธิดังกล่าวก็จะไม่ได้รับการยอมรับ หรือบางครั้งแม้เป็นการแสดงสิทธิ โดยความชอบธรรม แต่ไม่เป็นที่ต้องการของผู้ปกครองด้วยเงื่อนไขทางการเมืองการ ปกครองบางประการ สิทธินั้นก็ จะได้รับการปฏิเสธเช่นกัน อย่างไรก็ตามสิทธิเป็น เรื่องสำคัญและมีความจำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันกันสังคม เพราะเป็นการได้แสดงออก หรือความต้องการของเขา ดังนั้นรัฐบาลที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยจึงให้ ความสำคัญกับเรื่องสิทธิและเสรีภาพ ตรงกันข้ามกับการปกครองแบบเผด็จการ ที่มองเรื่องสิทธิเป็นอุปสรรคของการปกครอง ดังนั้นจึงมีการจำกัดสิทธิในการ แสดงออกทางการเมืองการปกครองบทความนี้จะได้กล่าวเฉพาะสิทธิการพัฒนาของ ประชาชนตอนนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษเท่านั้น ซึ่งสิทธิมีความเกี่ยวข้องกับนโยบาย ดังกล่าว กล่าวให้เข้าใจง่าย ๆ คือ ประชาชนมีสิทธิในการพัฒนาความเป็นอยู่ของ ตนตอนนโยบายของรัฐนี้หรือไม่อย่างไรและเพราะเหตุใด ซึ่งองค์ประกอบของสิทธินี้ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) สิทธิในการมีส่วนร่วมพัฒนา เช่น การแสดงความคิดเห็น การตรวจสอบ การร่วมวางแผน การกำกับติดตาม การประเมินผล การแก้ไขและ พัฒนา 2) สิทธิในการคัดค้าน เช่น การแสดงความคิดเห็นคัดค้าน การตรวจสอบ การเรียกร้อง การต่อต้าน เป็นต้น

แนวความคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษนี้มีวัตถุประสงค์หลักในการก กระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ เพื่อมิให้การพัฒนากระจุกตัวเฉพาะในเมืองใหญ่ โดยใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายเป็นตัวนำในการพัฒนา ซึ่งนอกจากจะ ช่วยกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่เฉพาะที่ได้รับการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ อันเป็นการยกระดับ คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่เฉพาะและพื้นที่ใกล้เคียง โดยตรงแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และศักยภาพในการแข่งขัน

ของประเทศในเวทีการค้าโลกอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2548) เขตเศรษฐกิจพิเศษ หมายถึง พื้นที่แห่งหนึ่งแห่งใดที่ได้รับการกำหนดและพัฒนาขึ้นมาภายใต้กฎหมาย และการบริหารกิจการในลักษณะเฉพาะ ซึ่งภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าว นั้น จะมีการปรับปรุงลักษณะ ทางกายภาพของอสังหาริมทรัพย์ เพื่อให้เกิดความพร้อมที่จะรองรับการลงทุนจากต่างประเทศ เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี การอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจการและบริการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ตั้งแต่ระบบขนส่ง ระบบไฟฟ้า ระบบประปา นอกจากนี้ ยังจัดให้มีกิจการสนับสนุน และกิจการต่อเนื่อง ได้แก่ การจัดให้มีระบบ สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย และพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน เป็นต้นซึ่งการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าว นั้น ถือเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมท้องถิ่นนั้น ให้มีความเจริญมากยิ่งขึ้น (รายงานของคณะกรรมการเศรษฐกิจการพาณิชย์และอุตสาหกรรม วุฒิสภา, 2551)

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นการสร้างแรงจูงใจให้มีการลงทุนภายในประเทศ โดยมีรูปแบบการบริหารและให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีกฎเกณฑ์แตกต่างไปจากกฎเกณฑ์ ที่ใช้บังคับปกติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ด้วยการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นประตูการค้าในฐานการผลิต และระบายสินค้าของนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ โดยอาศัยวัตถุดิบและแรงงานจากพื้นที่ โดยรอบทั้งภายในและประเทศเพื่อนบ้าน ผ่อนคลายกฎระเบียบที่กีดขวางทางการค้า การลงทุนระหว่างประเทศ และปรับปรุงกฎหมายนโยบายสนับสนุนการลงทุนในประเทศ ทั้งด้านสิทธิประโยชน์ จัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) การผ่อนปรนใช้แรงงานต่างด้าว และการทำธุรกรรมเงินตราต่างประเทศ ส่งเสริมชุมชน ในฐานะรากให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จากการเพิ่มปริมาณการค้า การลงทุน การผลิต โดยเฉพาะการเชื่อมโยงอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมเข้าสู่ตลาดระดับภาค และประเทศ นำไปสู่การจ้างงาน ลดปัญหาการว่างงาน เพิ่มรายได้และการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคต่าง ๆ จะช่วยให้ประชาชน มีคุณภาพชีวิตสภาพแวดล้อมชุมชนดีขึ้น (สิริวิษา สิทธิชัย, 2551)

รัฐบาล คสช. ได้ผลักดันให้เกิดเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษขึ้นโดยเร็ว ตามยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อให้มีการกระจายความเจริญสู่ท้องถิ่นที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะพื้นที่ชายแดนที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านนั้น จากคำสั่งดังกล่าวนี้ และรวมกับคำสั่งที่ 17/2557 ทำให้รัฐบาลเร่งรัดกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งพื้นที่ที่จำเป็น ต้องใช้ในการดำเนินการ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยเพิกถอนสภาพที่ดินที่รัฐให้ประชาชนได้อาศัยทำมาหากินให้ตกเป็นพื้นที่ราชพัสดุ เพื่อจะให้หน่วยงานรัฐหรือเอกชนเช่า ซึ่งชาวบ้านยังทำกินและอยู่อาศัยในที่ดินของรัฐส่วนมากเป็นที่ดิน สปก. ทำให้ชุมชนกังวลต่อความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของตนเองที่โดนถูกเพิกถอนโดยคำสั่งพิเศษ ตามแผนงานของรัฐบาลที่ออกแบบการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์เบ็ดเสร็จ ทำให้เกิดกระบวนการดังกล่าวมีเพียงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนร่วมกำหนดแต่ภาครัฐทำให้เกิดการขาดการเข้าร่วมจากคนท้องถิ่นในทุกมิติ รวมถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ที่ทำให้ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ตรวจสอบ และเรียกร้องมาตรการป้องกันผลกระทบที่จะเกิดจากโครงการพัฒนาด้านต่างๆ รัฐในฐานะผู้กำหนดนโยบายมักจะอ้างว่าจะทำให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ แต่ก็มีคำถามที่เกิดขึ้นตามมา เช่น 1) กระบวนการมีส่วนร่วมที่อยู่ภายใต้สภาวะทางการเมืองการปกครองที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมันหายไปไหน มันเป็นแค่เพียงการสร้างพิธีกรรมการมีส่วนร่วมแค่นั้นหรือไม่ 2) ชาวบ้านที่อยู่พื้นที่ 3 อำเภอ จังหวัดมุกดาหารที่โดนรัฐบาลเพิกถอนพื้นที่ดินเพื่อนำไปพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษเกี่ยวข้องกับชุมชนหมู่บ้านในพื้นที่อย่างไร 3) นโยบายดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของคนที่อยู่ในท้องถิ่นของตนเองอย่างไร

สิทธิพื้นฐานของประชาชน

ประชาธิปไตยเริ่มต้นด้วยสิทธิ ซึ่งยืนยันได้จากปรัชญาการเมืองตะวันตกสมัยใหม่ว่าด้วยประชาธิปไตยไม่ว่าจะเป็น โรมัส ฮ็อบส์ จอห์น ล็อก หรือ ฌอง-ฌักส์ รูสโซ จะมีจุดเริ่มต้นมาจาก “สิทธิตามธรรมชาติ” ของมนุษย์ ไม่ว่าธรรมชาติของมนุษย์จะดีเลว ร่วมมือกันหรือเห็นแก่ตัวก็ตาม แต่มีสิทธิที่เกิดมาพร้อมกับความเป็นมนุษย์ก็คือ สิทธิในชีวิต ทรัพย์สิน และเสรีภาพในการใช้อำนาจตามเจต

จำนนเพื่อที่จะรักษาชีวิตและดำเนินการตามเหตุผลตัวเอง สิทธิธรรมชาติดังกล่าวเท่าเทียมกันทุกคนอย่างเสมอภาค เมื่อเป็นสิทธิธรรมชาติที่มาพร้อมกับความเป็นมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่เพิกถอนไม่ได้ ตามจินตนาการของนักปรัชญาการเมืองประชาธิปไตย มนุษย์ที่อยู่ตามธรรมชาติโดยไม่มีการกีดกันจะทะเลาะเบาะแว้ง ละเมิดสิทธิกัน จึงต้องการองค์กรปกครองเพื่อทำหน้าที่ให้รับรองสิทธิธรรมชาติไม่ให้ถูกละเมิดจากคนในสังคมกันเอง ผู้คนจึงได้ตกลงให้มีรัฐเพื่อทำหน้าที่รับรองปกป้องสิทธิของประชาชน การกำหนดหน้าที่ของรัฐจึงเป็นการกำหนดโดยเอาสิทธิประชาชนเป็นตัวตั้ง ทำให้สมาชิกบรรลุสิทธิในเจตจำนงของตนเอง แต่หากรัฐละเมิด ประชาชนก็มีสิทธิอันชอบธรรมที่จะขัดขึ้นกระทั่งโค่นล้มรัฐได้ ดังนั้นจึงไม่มีรัฐประชาธิปไตยที่ไหนที่ไม่กำหนดสิทธิประชาชนเป็นพื้นฐานแล้วใช้หลักสิทธิดังกล่าวกำหนดหน้าที่ของรัฐ และการที่ถือว่าประชาชนทุกคนมีสิทธิตามธรรมชาติมาตั้งแต่อ่อนมีรัฐ แม้ว่าใครก็ตามที่ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นพลเมืองที่ดี แต่ตราบาตที่เขายังเป็นประชาชนของรัฐเขาก็ต้องได้รับการปกป้องสิทธินั้น (กฤษดา บุญชัย, 2559)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพปวงชนชาวไทย มาตรา 41 ระบุว่า บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ (1) ได้รับความทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ (2) เสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว (3) ฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการพนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ มาตรา 42 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหกรณ์ สหภาพ องค์กร ชุมชนหรือหมู่คณะอื่นการจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือเพื่อการป้องกันหรือขจัดการกีดกันหรือการผูกขาด (หน้า 11 เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก ราชกิจจานุเบกษา 6 เมษายน 2560)

เมื่อพิจารณาเรื่องสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวจะเห็นว่า รัฐให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนในการแสดงออกหรือมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะสามารถร้องเรียนหรือฟ้องร้องหน่วยงานรัฐได้ และรัฐก็ไม่สามารถจำกัดเสรีภาพของ

ประชาชนได้ ยกเว้นการกระทำดังกล่าวอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ตราขึ้นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือเพื่อการป้องกันหรือขจัดการกีดกันหรือการผูกขาด ซึ่งมาตรา 42 นี้เอง ที่รัฐอาศัยช่องโหว่ในการบัญญัติกฎหมาย และเมื่อบัญญัติกฎหมายหรือออกคำสั่งแล้วก็อ้างความชอบธรรมในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ หรือพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ยังมีมาตรา 44 การออกคำสั่งในนาม คสช. จึงเป็นไปได้ง่ายขึ้น เพราะมาตราดังกล่าววิตรอนและกีดกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

รัฐจะอ้างหน้าที่อะไรก็ตาม เช่น ปกป้องทรัพยากร สร้างความมั่นคง ฯลฯ ท้ายที่สุดของหน้าที่รัฐเหล่านี้ก็จะต้องรับผิดชอบต่อประชาชน แต่เมื่อไม่กำหนดสิทธิให้ชัด ทำให้รัฐใช้ดุลยพินิจอำนาจตามอำเภอใจ สามารถอ้างหน้าที่ไปละเมิดสิทธิประชาชนได้ หรือไม่รับผิดชอบต่อประชาชนก็ได้ เมื่อมองจากบทเรียนของประชาชน การกำหนดสิทธิประชาชนจะทำให้ประชาชนใช้หลักการ หรือ ข้อตกลงสิทธิดังกล่าวไปกำกับรัฐได้ เช่น อ่างสิทธิในการปกป้องทรัพยากร สิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือปฏิเสธการพัฒนาที่ไม่พึงประสงค์ สิทธิที่จะร่วมกำหนดนโยบายรัฐ สิทธิจะฟ้องรัฐที่ไม่ทำหน้าที่หรือละเมิดสิทธิประชาชน อีกทั้งยังใช้จัดความสัมพันธ์กับสังคมให้เคารพสิทธิซึ่งกัน หากไม่กำหนดสิทธิไว้ให้ชัดเจน ประชาชนจะไม่มีเครื่องมือในการกำหนดอำนาจรัฐ เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลง มีปัญหาใหม่ มีกลุ่มคนใหม่ มีความขัดแย้งใหม่ หรือความขัดแย้งเดิมแต่ซับซ้อนมากขึ้น จึงเป็นธรรมดาที่จะมีการผลักดัน ประเภทสิทธิ เนื้อหาสาระสิทธิ มากยิ่งขึ้น รัฐก็ต้องปรับตัวให้รับรองสิทธิใหม่เหล่านี้ เพราะนี่คือหน้าที่ของรัฐ (กฤษฎา บุญชัย, 2559) ปัญหาของการใช้สิทธิในปัจจุบัน เช่น สิทธิการมีส่วนร่วม ในนโยบายของรัฐคือประชาชนไม่ได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมดังที่กฎหมายกำหนด เพราะขาดการรณรงค์และนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างจริงจัง หรือความไม่จริงใจของหน่วยงานรัฐนั่นเอง สันนิษฐานว่าเกิดจากการไม่ต้องการให้ชาวบ้านรับรู้ข้อมูลของหน่วยงานตนบางอย่าง กลัวว่าอาจทำให้การทำงานเป็นไปด้วยความยากลำบาก เพราะตัดสินใจโดยลำพังไม่ได้ ต้องรับฟังประชาชนก่อน ดังนั้นประชาชนจึงไม่ค่อยมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

สิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสิทธิมนุษยชน

แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสิทธิมนุษยชนได้รับการรับรองตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในปี ค.ศ. 1948 ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวนี้ได้รับอิทธิพลมาจากนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาสำนัก“กฎหมายธรรมชาติ” คือ สำนักสโตอิก (stoic) โดยนัยทางความคิดของสำนักคิดนี้ถือว่าธรรมชาติสร้างมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหมดในจักรวาลทั้งหมด ดังนั้น การกระทำของมนุษย์จึงต้องมีความสอดคล้องกับหลักหรือกฎของธรรมชาติที่มีความเป็นนิรันดร์และไม่อาจลบล้างได้โดยกฎใด เนื่องจากนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของ สำนักสโตอิก (stoic) มีอิทธิพลเป็นอย่างมากในยุคกรีกโบราณและได้แพร่ขยายไปยังโรมัน ดังนั้น หากพิจารณาจากนัยของแนวคิดในทางปรัชญาตามหลักกฎหมายธรรมชาติ จึงเป็นที่มาของหลักกฎหมายโรมันโดยเฉพาะตามหลักกฎหมายที่มีการกำหนดลักษณะของกฎหมายที่ใช้ได้กับทุกคน ซึ่งเป็นกฎหมายที่บังคับใช้บรรดาระัฐต่าง ๆ ที่อยู่ในจักรวรรดิของโรมันโดยให้สิทธิบางประการแก่ประชาชนทุกคนไม่จำกัดเฉพาะแก่ชาวโรมัน โดยในห้วงเวลาต่อมาในยุคกลางนั้น จะเห็นได้ว่า นัยของแนวความคิดในทางปรัชญาในเรื่องกฎหมายธรรมชาติได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมากในยุคกรีกโบราณที่กฎหมายธรรมชาติเป็นการกล่าวอ้างถึงนัยของบริบททางกฎหมาย กล่าวคือ จากการตื่นร้อนต่อสู่ระหว่างสิทธิและหน้าที่ของบุคคลในฐานะที่เป็น “พลเมือง” กลับกลายมาเป็นแนวความคิดในทางการเมือง ซึ่งเป็นการกล่าวอ้างเพื่อเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ อิสระภาพ และความเสมอภาคของความเป็น “มนุษย์” โดยในเวลาต่อมา เมื่อเข้าสู่ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยา อันถือได้ว่าเป็นยุคแห่งการแสวงหาหรือค้นหาเหตุผลในตัวมนุษย์เองตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาตามหลักสิทธิมนุษยชนโดยในยุคนี้มีนักคิดหรือปราชญ์ทางการเมืองที่สำคัญหลายคนที่สามารถแสดงความคิดเห็นโดยการสื่อหรือสะท้อนออกมาในรูปของงานเขียน โดยเฉพาะงานเขียนของ John Lock (จอห์น ล็อก) ซึ่งอยู่ในช่วงศตวรรษที่ 17 ซึ่งถือได้ว่า John Lock เป็นผู้เสนอนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาตามหลักกฎหมายธรรมชาติที่สำคัญที่สุดในยุคปัจจุบัน ประกอบกับนักปรัชญาชาวฝรั่งเศสไม่ว่าจะเป็น มองเตสกีเออหรือ Jean Jacques Rousseau (ฌอง ฌาคส์ รูสโซ) ที่มีความเห็นว่า สิทธิบางประการที่มีอยู่ในตัวของปัจเจกชน

ในฐานะที่เป็นมนุษย์ก่อนที่มนุษย์จะเข้าร่วมเป็นสังคมนั้น คือ สิทธิในชีวิต เสรีภาพในร่างกาย หรืออิสรภาพจากการปกครองตามอำเภอใจไม่ชอบธรรมและสิทธิในทรัพย์สินโดยชอบธรรมแต่อย่างไรก็ตาม มนุษย์ยอมอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐ และเพื่อให้มีการปกป้องสิทธิเหล่านั้น รัฐจึงมีสิทธิบางประการที่อยู่เหนือตัวปัจเจกชนตามสัญญาประชาคม (social contract) เพื่อให้รัฐสามารถคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ เหล่านี้ การที่รัฐสามารถมีสิทธิเหนือปัจเจกบุคคลตามสัญญาประชาคมก็ได้หมายความว่า จะมิผลทำให้มนุษย์สูญเสียสิทธิเหล่านั้นไปแต่อย่างใดไม่ และหากรัฐไม่สามารถที่จะประกันสิทธิตามธรรมชาติหรือไม่สามารถคุ้มครองสิทธิบางประการที่มีอยู่ในตัวของปัจเจกชนในฐานะที่เป็นมนุษย์ได้แล้ว มนุษย์ก็ไม่ต้องผูกพันตามสัญญาหรือมนุษย์ยอมมีสิทธิที่จะเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรือเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองได้ (เจลิเมเกียรติ ผิวนวล, 2530: 13-14)

หากพิจารณาถึงอิทธิพลของนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของหลักกฎหมายธรรมชาติของ Locks จะเห็นได้ว่า โดยนัยของแนวความคิดในการปรัชญานี้มีผลต่อการปฏิวัติในสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก โดยจะเห็นได้จากกรณีที่ท่านประธานาธิบดี โทมัส เจฟเฟอร์สันได้ ใช้เหตุผลตามนัยของแนวความคิดนี้ในการประกาศอิสรภาพ โดยท่านประธานาธิบดี โทมัส เจฟเฟอร์สัน มีแนวความคิดที่ถือว่าประชาชนในดินแดนของตนมีสิทธิโดยชอบธรรมและสามารถใช้สิทธิในการเรียกร้องอิสรภาพซึ่งได้มาจากนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาตาม “กฎแห่งธรรมชาติ” และในคำประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกา เมื่อ 4 กรกฎาคม 1779 โดยท่านประธานาธิบดี โทมัส เจฟเฟอร์สัน ได้นำเอาเนื้อหาของแนวความคิดในทางปรัชญา ตามคำกล่าวของ Locks มาบัญญัติไว้เป็นส่วนหนึ่งของคำประกาศอิสรภาพในเวลาต่อมา ภายหลังจากที่ประเทศฝรั่งเศสได้มีการก่อการปฏิวัติขึ้นในปี ค.ศ. 1789 โดยมีการกล่าวอ้างสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ดังปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของมนุษย์และพลเมือง (1789) ทั้งนี้เนื่องจาก Maquis de Lafayette (เดอลาฟายเอตต์) ซึ่งเป็นผู้ร่างปฏิญญาสากลนั้นได้เคยร่วมกับท่านประธานาธิบดี ยอร์จ วอชิงตัน ในการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยสหรัฐอเมริกาตั้งนั้น จึงได้รับเอาเนื้อหาของแนวความคิดมาจากคำประกาศอิสรภาพโดยท่านประธานาธิบดี โทมัสเจฟเฟอร์สันของสหรัฐอเมริกามาด้วย โดยหากพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดตามหลัก

ปฏิญญาสากลนั้น จะเห็นได้ว่า นัยของแนวความคิดตามหลักปฏิญญาสากล ได้สะท้อนให้เห็นถึงหน้าที่ตามพันธกรณีของรัฐบาลต่อพลเมือง โดยกล่าวว่า “เป้าหมายหลักของทุก ๆ สถาบันทางการเมืองกล่าวคือ “การดำรงรักษาสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์” ซึ่งสิทธิตามนัยของแนวความคิดนี้จึงประกอบไปด้วยสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเกี่ยวกับเสรีภาพ สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเกี่ยวกับทรัพย์สิน สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเกี่ยวกับการได้รับความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตร่างกาย สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเกี่ยวกับการต่อต้านขัดขวางและสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเกี่ยวกับอิสรภาพ เป็นต้น

การพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามนัยของแนวความคิดว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชน นั้น สำหรับกรณีของประเทศไทย เมื่อสิทธิมนุษยชนได้เข้าเป็นภาคีตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งได้มีการประกาศหลักการเพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อันเป็นไปตามตามประกาศของสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 (Howard, 2001) ที่ได้มีการกำหนดเป็นหลักการและบรรทัดฐานเพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้ง ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามแล้ว อันมีผลทำให้ประเทศไทยต้องมีการกำหนดให้รัฐธรรมนูญจะต้องมีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในลักษณะที่กำหนดให้ประเทศต่าง ๆ จะต้องดำเนินการบัญญัติและตรามาตรการทางกฎหมาย เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในกฎหมายลำดับรองโดยเฉพาะในเรื่องสิทธิของปัจเจกบุคคล โดยการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศไทย ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า โดยสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลมีนัยของแนวความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (human dignity)อันเป็นไปตามนัยของแนวความคิดตามหลักสิทธิตามธรรมชาติ (natural rights)อันหมายถึง สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล และหมายรวมถึง สิทธิและเสรีภาพของพลเมืองหรือประชาชนโดยทั่วไป ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (human dignity) นั้นเป็นหลักการขั้นพื้นฐานหรือเป็นที่มาในการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์โดยการกำหนดให้มีการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

ขั้นพื้นฐานของมนุษย์อันเป็นสาระประการสำคัญที่จะต้องมีการดำเนินกระบวนการ เพื่อให้มีการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศไทย อันเป็นแนวทางประการสำคัญที่เป็นเสมือนจุดเริ่มต้นอย่างป็นรูปธรรมของกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อไป

ระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่

แนวนโยบายหลักของรัฐแบบเสรีนิยมใหม่ ประกอบด้วย การแปรรูปบริการของรัฐเป็นเอกชน (Privatisation) การเปิดเสรีทางการค้าและการเงิน (Trade and Financial liberalization) และการผ่อนคลายและลดกฎระเบียบ (Deregulation) เพราะหลักการของเสรีนิยมใหม่ ตั้งอยู่บนฐานความเชื่อว่าเงื่อนไขที่จำเป็นของการอยู่ดีมีสุขของมนุษย์นั้นคือ เสรีภาพของปัจเจกบุคคล (ในการประกอบกิจการ) ดังนั้น โครงสร้างเชิงสถาบันที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางเสรีนิยมใหม่คือ การคุ้มครองกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลอย่างเข้มงวดและระบบตลาดแข่งขันเสรี

ลัทธิเสรีนิยมใหม่ปรากฏโฉมหน้าให้เห็นอย่างชัดเจนในทศวรรษ 1970 ภายหลังจากกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศนำทางอุตสาหกรรมอย่างสหรัฐอเมริกาและอังกฤษเชื่อมั่นในลัทธิเศรษฐกิจการเมืองแบบเคนส์เซียน (Keynesianism) ที่ไม่สามารถควบคุมและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำที่มีปัญหาการว่างงานควบคู่กับภาวะเงินเฟ้อสูง (stagflation) ได้ในเดือนพฤษภาคม ปี 1979 มาการแต ทาตเชอร์ (Margaret Thatcher) ได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของอังกฤษ พร้อมด้วยภารกิจในการปฏิรูประบบเศรษฐกิจ ด้วยอิทธิพลของเสรีนิยมใหม่ เธอยอมรับว่าจำเป็นจะต้องละทิ้งนโยบายแบบเคนส์เซียนและหันมาใช้วิธีการบริหารตามแนวทฤษฎีสถิตการการเงินนิยม (monetarism) หรือแบบเน้นอุปทาน (supply-side) เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่อังกฤษประสบอยู่ในช่วงทศวรรษ 1970

กระบวนการทำให้เป็นเสรีนิยมใหม่ (neoliberalisation) หยิบฉวยเอาทุนทางวัฒนธรรมแบบเสรีนิยมที่ฝังราก (Embedded liberalism) อย่างมั่นคง

ในสังคมตะวันตก โดยผู้นำกระบวนการนี้ได้เน้นนำคุณค่าที่เป็นเสาหลักของแนวคิดเสรีนิยมคือ “อิสรภาพและเสรีภาพส่วนบุคคล” รวมทั้งรังสรรค์ปั้นแต่งใหม่ด้วยกลวิธีตอกย้ำ (ละเลย) คุณค่าที่พึงปรารถนา (ไม่พึงปรารถนา) ในสายตาของตน เพื่อออกแบบ ผลิต และผลิตซ้ำคุณค่าเหล่านั้นให้เข้าแทนที่คุณค่าเดิมและผสมกลมกลืนกับคุณค่าอื่นอย่างแนบเนียนจนกลายเป็น “สามัญสำนึก” ของสมาชิกแต่ละคนในสังคม

เสรีนิยมใหม่มักอ้างกฎหมายสำคัญต้องเคารพ แต่กลับละเมิดกฎหมายที่สุด ลัทธินี้สามารถผสมกับลัทธิอื่น ๆ ได้ ทั้งทุนนิยมเสรีอย่างอเมริกาและอังกฤษ ลัทธิทุนนิยมเผด็จการโดนรัฐ อย่างกรณีจีน รวมถึงพวกอนุรักษนิยมเช่นกัน เมื่อมีการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายไทย การที่รัฐไทยตกอยู่ภายใต้ลัทธิทุนนิยมมาชงให้ใช้ ม.44 เพื่อเร่งให้เกิดขึ้นเท่านั้น มีการเบียดขับ แย่งชิงทรัพยากรจากคนจน การทำลายสิ่งแวดล้อมที่สำคัญพอมายังไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดน สิ่งของรัฐและทุนต้องการจะได้คือการชูดรีดแรงงานข้ามชาติเท่านั้น เขตเศรษฐกิจพิเศษที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชายแดนมักอ้างเรื่องเพิ่มความสามารถในการแข่งขันที่ทุนในท้องถิ่นไม่สามารถแข่งได้ เพราะเป้าหมายรัฐ คือ FDI ในการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และเขตเศรษฐกิจพิเศษในหลายประเทศที่ผ่านมา ก็เป็น FDI หมดเลย ไม่ว่าจะเป็ทุนจาก จีน ยุโรป อเมริกา เกาหลี ญี่ปุ่น ที่ทำให้คนในพื้นที่เกิดความขัดแย้งกับภาครัฐ ในเรื่องสิทธิการเรียกร้องที่ดินทำกิน เพราะการใช้อำนาจของรัฐ มันยังจะเกิดความเหลื่อมล้ำจากการไม่มีส่วนร่วมการพัฒนามากขึ้น เมื่อรากฐานตามแนวคิดแบบเสรีนิยมใหม่ ที่อ้างว่าทุกคนสามารถเป็นเจ้าของและสะสมทรัพย์สินได้ ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นโดยตามธรรมชาติแต่เป็นเพราะการขยายตัวของแนวคิดเสรีนิยมใหม่ ที่เข้ามาอาศัยบทบาทของภาครัฐ ทำให้เปลี่ยนสิ่งที่เป็นส่วนรวมให้มาเป็นส่วนตัว มันจึงทำให้ไม่มีใครที่จะอ้างความเป็นเจ้าของได้ ทำให้พื้นที่สาธารณะประโยชน์ที่เป็นของชาวบ้านในพื้นที่เขตพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดตากอันจำเป็นต้องตกเป็นของนายทุนหรือถูกกระทำจากภาครัฐที่มีการใช้กฎหมาย เว้นคืนที่ดินแล้วทำให้มีการขับไล่ชาวบ้านออกจากพื้นที่ดินทำกินของตนเพื่อรัฐจะได้สวมกรรมสิทธิ์ที่ดินของชาวบ้านจึงทำให้รัฐให้การสนับสนุนในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนในประเทศไทย เพื่อทำให้ระบบทุนนิยมเอาชนะสิ่งที่เป็น

Private มันจึงทำให้เสรีนิยมใหม่มีอรรถาธิบายเรื่องการแปลงทรัพย์สินส่วนร่วมให้เป็นทรัพย์สินเอกชน ที่เป็นหัวใจของการสะสมทุนมาตลอดเวลา ในความพยายามที่จะถ่วงคืนพื้นที่เป็นสมบัติส่วนร่วมจากปัจเจกบุคคลที่เป็นนายทุนและพื้นที่ของรัฐ ขบวนการต่อต้านเสรีนิยมเริ่มตระหนักว่ารัฐกับทุนเป็นพวกเดียวกัน มันทำให้เปลี่ยนสมบัติส่วนร่วมให้เป็นของรัฐ เพื่อรัฐจะได้เปลี่ยนมันอีกทีและสุดท้ายตกเป็นของเอกชน ที่อยู่ภายใต้เสรีนิยมใหม่มันจึงเกิดความคลั่งในในการจัดการบริหารจากภาครัฐที่ยังมองไม่เห็นและไม่ให้คุณค่ากับเสียงเรียกร้องของคนอีกจำนวนหนึ่งที่โดนภาครัฐกระทำด้วยการบีบบังคับต่อคนในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ

แนวความคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษนี้มีวัตถุประสงค์หลักในการกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ เพื่อมิให้การพัฒนากระจุกตัวเฉพาะในเมืองใหญ่ โดยใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายเป็นตัวนำในการพัฒนา ซึ่งนอกจากจะช่วยกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่เฉพาะที่ได้รับการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ อันเป็นการยกระดับ คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่เฉพาะและพื้นที่ใกล้เคียงโดยตรงแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และศักยภาพในการแข่งขันของประเทศในเวทีการค้าโลกอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2548) เขตเศรษฐกิจพิเศษ หมายถึง พื้นที่แห่งหนึ่งแห่งใดที่ได้รับการกำหนดและพัฒนาขึ้นมาภายใต้กฎหมาย และการบริหารจัดการในลักษณะเฉพาะ ซึ่งภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวนั้น จะมีการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพของอสังหาริมทรัพย์ เพื่อให้เกิดความพร้อมที่จะรองรับการลงทุนจากต่างประเทศ เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี การอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจการและบริการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ตั้งแต่ระบบขนส่ง ระบบไฟฟ้า ระบบประปา นอกจากนี้ ยังจัดให้มีกิจการสนับสนุนและกิจการต่อเนื่อง ได้แก่ การจัดให้มีระบบ สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย และพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน เป็นต้นซึ่งการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวนี้ ถือเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมท้องถิ่นนั้น ให้มีความเจริญมากยิ่งขึ้น (รายงานของคณะกรรมการบริหารเศรษฐกิจการพาณิชย์และอุตสาหกรรม วุฒิสภา, 2551)

นโยบายเศรษฐกิจพิเศษมีหลักกฎหมาย หลักการ และสิทธิพิเศษที่จะพึงได้รับ ดังนี้
หลักกฎหมายเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ

หลักการพื้นฐานของกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษคือการตรากฎหมายขึ้นเพื่อนำมาใช้บังคับกับเขตเศรษฐกิจพิเศษซึ่งการตรากฎหมายดังกล่าวจะรวมถึงกฎเกณฑ์ที่จะใช้เป็นหลักในการปฏิบัติสำหรับการดำเนินกิจการในเขตเศรษฐกิจพิเศษซึ่งหลักการพื้นฐานของกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษจะประกอบไปด้วยหลักการรักษาอธิปไตยของชาติหลักความเสมอภาคและรักษาประโยชน์ซึ่งกันและกัน หลักการดูแลและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ที่ชอบด้วยกฎหมายของนักลงทุนและหลักความสอดคล้องกับระเบียบประเพณีการค้าระหว่างประเทศ

หลักการรักษาอธิปไตย

คือหลักการที่ดำเนินความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศโดยแต่ละประเทศจะต้องจะต้องยึดถือและเคารพอธิปไตยซึ่งกันและกันถือเป็นหลักการที่สำคัญสำหรับกฎหมายเศรษฐกิจ ดังนั้นบทบัญญัติเกี่ยวกับอธิปไตยของชาติจะต้องกำหนดไว้ในกฎหมายพิเศษนี้เช่นนิติบุคคลบุคคลสถานประกอบการใด ๆ ภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษจะต้องอยู่ภายใต้และต้องปฏิบัติตามกฎหมายตามตามกฎหมายกฎหมายกฎระเบียบต่าง ๆ ของประเทศไทยทรัพย์สินต่าง ๆ สิทธิประโยชน์และกิจกรรมที่ชอบด้วยกฎหมายชอบด้วยกฎหมายของชาวต่างชาติจะต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายไทยนิติกรรมใด ๆ ที่ฝ่าฝืนกฎหมายหรือขัดต่อความสงบของประชาชนหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือกระทบกระเทือนถึงอำนาจอธิปไตยของชาติไทยย่อมตกเป็นโมฆะและไม่มีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย

หลักความเสมอภาคและรักษาประโยชน์ซึ่งกันและกัน

เป็นหลักการที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ของนิติบุคคลหรือบุคคลธรรมดาซึ่งมีนิติสัมพันธ์นิติสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจต่อกันนั้นจะต้องเสมอภาคเท่าเทียมกัน อีกทั้งต่างก็มีอิสระในการเข้าทำนิติกรรมนิติกรรมโดยปราศจากแรงกดดันหรืออำนาจบังคับใด ๆ การทำนิติกรรมใด ๆ ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบเปรียบหรือมีหน้าที่เพียงฝ่ายเดียวจะต้องได้รับการดูแลและกำกับจากรัฐเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมดังนั้นบทบัญญัติบทบัญญัติเกี่ยวกับการป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมการป้องกันการผูกขาดหรือการจำกัดทางการค้าหรือการป้องกันการกระทำสัญญา

ที่ไม่เป็นธรรมจะต้องเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษดังนั้นหลักความเสมอภาคและรักษาประโยชน์ซึ่งกันและกันถือเป็นหลักการสำคัญของกฎหมายระหว่างประเทศอีกหลักหนึ่ง

หลักการดูแลและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ที่ชอบด้วยกฎหมายของนักลงทุน การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเกิดขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศรวมถึงความต้องการที่จะได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่มีประโยชน์และการจัดการบริหารที่ทันสมัยจากต่างประเทศเทศตั้งนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายจึงจำต้องมีนโยบายเศรษฐกิจพิเศษเพื่อจูงใจชาวต่างชาติและเพื่อเป็นหลักประกันว่าเมื่อลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษแล้วสามารถทำกำไรได้ตั้งนั้นนโยบายพิเศษจึงหมายความรวมถึงสิทธิพิเศษต่าง ๆ ที่นักลงทุนจะได้รับและหลักการในการคุ้มครองสิทธิผลประโยชน์ที่ชอบด้วยกฎหมายของนักลงทุนอันได้แก่ 1) สิทธิลดหย่อนหรือยกเว้นด้านภาษีอากร 2) สิทธิพิเศษในการครอบครองหรือถือครอบครองกรรมสิทธิ์อสังหาริมทรัพย์ 3) หลักประกันในการนำเงินเข้ามาลงทุนและการส่งผลกำไรออกนอกประเทศ 4) การมีสิทธิเด็ดขาดในการบริหารกิจการของตนเองอย่างอิสระโดยปราศจากการแทรกแซงของรัฐ 5) ผลิตภัณฑ์บางส่วนสามารถขายในตลาดภายในประเทศได้ 6) ระยะเวลาประกอบการสามารถขยายหรือรื้อได้ 7) การเข้าออกประเทศสะดวกขึ้นตอนไม่ยุ่งยาก

หลักการสอดคล้องกับระเบียบประเพณีการค้าระหว่างประเทศ

เนื่องจากเขตเศรษฐกิจพิเศษมีความสัมพันธ์กับการนำเข้าเงินทุนต่างประเทศการถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างประเทศและผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้มุ่งเน้นส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศดังนั้นประเพณีปฏิบัติทางการค้าระหว่างประเทศซึ่งยึดถือกันมานานจะต้องเป็นหลักการหนึ่งของกฎหมายเศรษฐกิจสำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ไม่อาจขัดแย้งได้

ประโยชน์ของกฎหมายในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

กฎหมายเศรษฐกิจพิเศษสำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้นเป็นเครื่องมือในการรักษาอธิปไตยและผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจของชาติเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับการสร้างสภาพแวดล้อมการลงทุนที่ดีและเป็นวิธีปรับระบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและส่งเสริมการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจที่สำคัญอีกทั้งเป็น

หลักประกันในการรักษาระเบียกติกาของเศรษฐกิจในเขตเศรษฐกิจพิเศษและหลักประกันการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศและส่งเสริมความทันสมัยแก่เศรษฐกิจภายในประเทศ

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับผู้ประกอบการ รัฐจะต้องมีมาตรการจูงใจ มาตรการอำนวยความสะดวกและมาตรการหลักประกันและคุ้มครองแก่ประกอบการที่จะเข้ามาลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ(ศิริเพ็ญ แต่ปรเมศามัย, 2549)

การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดชายแดน เช่น จังหวัดมุกดาหาร เป็นต้น เป็นการดำเนินการตามโครงการรัฐบาลยุค นายกรัฐมนตรี จันทโอชา ที่มีนโยบายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ที่เห็นการพัฒนาพื้นที่ชายแดนให้เป็นประตูการค้า ฐานการผลิต และการลงทุนของนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ โดยอาศัยวัตถุดิบและทรัพยากรจากพื้นที่โดยรอบ และประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง โดยเฉพาะเชื่อมโยงกับประเทศ ลาว เวียดนาม จีน ดอนบน เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และเพิ่มโอกาสการจ้างแรงงานประเทศเพื่อนบ้าน การให้สิทธิต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการลงทุน พื้นที่ชายแดนจังหวัดมุกดาหารเป็นพื้นที่ทางเลือกหนึ่งในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนที่มีศักยภาพการพัฒนาและความพร้อมของพื้นที่ ทำให้เขตเศรษฐกิจพิเศษเกิดขึ้นในหลายประเทศ ซึ่งไม่ใช่แต่ยุครัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์หรือรัฐบาลอื่นและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นใดหรือประเทศใดประเทศหนึ่ง แต่เป็นของทุนนิยมโลกที่รุกเข้ามา เรื่องเขตเศรษฐกิจพิเศษมีมาตั้งแต่สมัยอดีตนายกทักษิณ ชินวัตร จนมาถึงรัฐบาลยุค คสช.ที่นำเอากฎหมาย ม.44 เพื่อนำมาผลักดันเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในพื้นที่ชายแดนในประเทศไทย ทำให้เกิดความสัมพันธ์ของลัทธิเสรีนิยมใหม่และเขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่เป็นเรื่องเชื่อมโยงกันของโลกาภิวัตน์ที่ทำให้เกิดการไหลของทุน สินค้า คน สื่อและเทคโนโลยี เพราะโลกาภิวัตน์เป็นผลของระบบทุนเพื่อที่จะสะสมทุนต่อไป ตั้งแต่ 1980 เป็นต้นมาระบบทุนมีข้อจำกัดในการสะสมระบบทุนดังนั้นระบบทุนจึงต้องหาวิธีการใหม่ ๆ ในการสะสมทุนที่ทำให้พวกบริโชนิยมก็เป็นพวกหนึ่งที่สมาทานลัทธินี้ ที่เป็นโปรเจกของทุนที่แทรกไปตามสถาบันต่าง ๆ เพื่อให้ลัทธินี้ได้รับการยอมรับ ทำให้ลัทธิเสรีนิยมใหม่

นำมาใช้ประกอบด้วย การทำให้เอกชนเข้าถึงแหล่งทรัพยากร ไม่ว่า พรรคไทยรักไทย ประชาธิปัตย์และทหาร หรือจะเป็นระบบธนาทุน การเก็งกำไรระยะสั้น การปั่นหุ้น การควบกิจการ การแสวงประโยชน์ จากวิกฤติ ที่ประเทศพัฒนามักเจอกับวิกฤติทางเศรษฐกิจ และประเทศที่มีอำนาจมากกว่าจะยืมมือเข้ามาช่วย แต่จะทำให้ตกอยู่ในวงจรหนี้สิน รวมถึงการจัดสรรความมั่งคั่งของรัฐเอื้อประโยชน์ให้กับนายทุนมากกว่าคนจน เช่น การเก็บภาษีอัตราลดหย่อนหลัง คนจนที่มีรายได้น้อยจะจ่ายภาษีในอัตราสูงกว่าคนรวย จะเห็นได้อย่างชัดเจนช่วงหลังเป็นต้นมา มีการทำให้อนุภูมิภาคแม่โขงทำให้เกิดแผนพัฒนาอนุภูมิภาคโขงขึ้นมา โดยการสนับสนุน โดย ADB เป็นทุนญี่ปุ่นสนับสนุนใหญ่ เป็นแผน GMS เป็นที่มาของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ตั้งแต่สมัยชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นต้นมา มันเป็นการที่ระบบทุนไปสร้างพื้นที่ใหม่เพื่อตักแรงงานข้ามชาติแล้วขูดรีดอยู่ตรงนั้นเลย การสะสมทุนโดยการเบียดขับ (Accumulation by dispossession) เช่น การใช้ ม.44 ในการขับไล่และการสะสมทุนแบบปล้นสะดม แย่งชิงทรัพยากรของโลกตกอยู่ในมือของคนไม่กี่กลุ่ม สิ่งแวดล้อมถูกทำลายครั้งมโหฬาร คนจนยิ่งจนมากขึ้น

สิทธิการพัฒนาของประชาชนในพื้นที่ตอนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ

หลังจากที่รัฐบาล คสช. อาศัยอำนาจตามมาตรา 44 ประกาศให้จังหวัดพื้นที่ชายแดนบางจังหวัดเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยจัดหาที่ดินสาธารณะหรือป่าเสื่อมโทรมซึ่งรัฐบาลก่อนๆ ได้ให้ประชาชนใช้ประโยชน์ในการทำมาหากิน ซึ่งอยู่ในการถือครองของ สปก. ให้ตกเป็นพื้นที่ราชพัสดุและกรมธนารักษ์ เพื่อพัฒนาเป็น “เขตนิคมอุตสาหกรรม” เช่น จังหวัดมุกดาหารมีพื้นที่ถูกเพิกถอนหรือเวนคืนกว่า 1,080 ไร่ และมีผลให้นักลงทุนและภาคเอกชนสามารถประมูลเพื่อลงทุนด้านอุตสาหกรรมได้ ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบและความวิตกกังวลแก่ชาวบ้านที่เป็นเกษตรกรเป็นอย่างมาก แม้รัฐจะอ้างเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาร่าง พรบ. เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษแล้วจะเห็นว่าเป็นการเอื้อประโยชน์แก่นายทุนมากกว่า และเป็นการมองแต่ประโยชน์ด้านเดียวคือการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงทุนนิยม ซึ่งจะทำให้รัฐได้เงินจำนวนมหาศาลจากการประมูลพื้นที่ทำธุรกิจของนายทุน และนายทุนเองก็คาดหวังผลกำไรจากการลงทุนเช่นกัน

แต่ถามว่าชาวบ้านจะได้อะไรจากการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในครั้งนี้นี้โดยเฉพาะชาวบ้านที่ได้อาศัยที่ดินทำกิน สปก. เพราะรัฐไม่ได้มีนโยบายเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการเวนคืนที่ดินทำกินอย่างชัดเจน เพียงแค่การให้เงินค่าตอบแทนการเวนคืนที่ดินเท่านั้นคงไม่เพียงพอต่อความเป็นอยู่ต่อไปในอนาคตของผู้ได้รับผลกระทบ ความจริงที่ขัดแย้งกันคือ รัฐบรรจงค้ำประกันเศรษฐกิจพอเพียง แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมระบบทุนนิยม ซึ่งระบบเศรษฐกิจ 2 อย่างนี้เป็นเส้นขนานกัน

เกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวมีการจัดเวทีสัมมนาวิชาการสาธารณะเรื่อง “เขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร: ศักยภาพและความรู้ท้องถิ่นต่อการป้องกันผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม” โดยมูลนิธิชีวิตไท และม.ราชภัฏสกลนคร เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2559 ณ จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งเวทีสัมมนาดังกล่าวมีตัวแทนจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนร่วมแลกเปลี่ยนมุมมองในเวทีสัมมนา ครั้งนี้มีการนำเสนอรายงานการวิจัย SEZs ของคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครด้วย โดยสรุปมุมมองต่อนโยบายเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดมุกดาหารมี 4 กลุ่ม คือ 1) ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการเวนคืนที่ดินมีความกังวลต่ออนาคตของพวกเขา เพราะหมดสิทธิ์ในการใช้ประโยชน์จากที่ดิน สปก. แล้ว 2) ประชาชนที่ยังมีสิทธิ์ในที่ทำกิน สปก. อยู่ กลัวว่าจะมีการปล่อยน้ำเสียลงในพื้นที่ทำการเกษตร และก่อให้เกิดผลกระทบต่อการทำเกษตรตามมา 3) ประชาชนส่วนใหญ่ (ผู้ไม่ได้รับผลกระทบจากการเวนคืนที่ดิน) คาดหวังว่าลูกหลานของตนเองจะได้มีงานทำจากการพัฒนาเศรษฐกิจในครั้งนี้นี้ บางส่วนคิดว่าจะลงทุนทำธุรกิจ เช่น โฮมสเตย์ บัมน้ำมัน เป็นต้น และบางส่วนคิดว่าจะได้รับการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค 4) ภาครัฐมองว่า ประชาชนยังไม่เข้าใจนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษดีพอ จึงทำให้เกิดความกังวล เช่น นายธนโชติ โชติบุญยศักดิ์ รองประธานฝ่ายบริหารและพาณิชย์หอการค้าจังหวัดมุกดาหาร ยืนยันเป้าหมายหลักที่ต้องมี SEZs ว่า นัยยะสำคัญแรกของการสร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษนี้ ไม่ได้มีเพื่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมตามที่หลายคนคิด แต่ทำเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ เช่น ปัญหารถขนส่งสินค้าขนาดใหญ่วิ่งผ่านเมือง เป็นต้น เนื่องจากเมืองมุกดาหารเป็นเส้นทางเข้า-ออกของสินค้าจากหลายประเทศ(isaanrecord.com)

บทสรุป

สิทธิมีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมของมนุษย์และแสดงออกถึงความเป็นประชาธิปไตย เพราะเป็นการให้ความเสมอภาคกันในการแสดงออก แต่ทั้งนี้มนุษย์ก็ควรได้แสดงในสิ่งที่เหมาะสม ถูกต้องและดีงาม เป็นหลักสากลที่ยอมรับร่วมกัน ไม่ใช่เป็นการเบียดเบียนผู้อื่นหรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน การปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะผู้ปกครองหรือนักการเมืองคือตัวแทนของประชาชนที่อาสาทำหน้าที่บริหารหรือพัฒนาประเทศ ดังนั้นเพื่อให้มีความโปร่งใสในการทำงาน ป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน และส่งเสริมความมีธรรมาภิบาลในการปกครอง รัฐจึงเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานของรัฐหรือหน่วยงานรัฐ แต่ปัจจุบันรัฐบาล คสช. ได้อำนาจตามมาตรา 44 ออกคำสั่งให้เพิกถอนที่ดิน สปก. เป็นที่ดินราชพัสดุและกรรมธนารักษ์ ซึ่งเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อนายทุน และไม่ให้ความสำคัญต่อผลกระทบที่จะพืงมีต่อชาวบ้านที่อาศัยในเขตกรรม แม้รัฐจะสามารถทำได้ในฐานะผู้บริหารประเทศ แต่ก็เป็นการทำโดยจำกัดสิทธิในการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน เพราะไม่ได้มีการทำประชาพิจารณ์และยอมรับการตัดสินใจของประชาชน ซึ่งแน่นอนว่าประชาชนที่ไม่ใช่เกษตรกรอาจได้รับประโยชน์จากการพัฒนา แต่เกษตรกรจะมีผลกระทบมากกว่าทั้งการสูญเสียที่ดินที่เคยใช้ประโยชน์ในการทำมาหากิน และหากมีการสร้างนิคมอุตสาหกรรมขึ้นมา สภาพแวดล้อมย่อมได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ปัญหาน้ำเสีย เป็นต้น ผู้เขียนเห็นว่ารัฐขาดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศ เพราะมุ่งประโยชน์โดยขาดการศึกษาและให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะการพัฒนาที่ยั่งยืนจะมีความเป็นมิตรกับธรรมชาติ สอดคล้องกับความต้องการและเหมาะสมกับความเป็นอยู่ของชุมชน ไม่ใช่การลงทุนที่ก่อให้เกิดรายได้หรือกำไรมหาศาลต่อรัฐและนายทุน แต่ทำให้ชุมชนเดือดร้อน ซึ่งเป็นการปล้นทรัพยากรของชุมชนอันวายประโยชน์แก่ตนเองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลาย ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะนำไปสู่กับดักหรือหลุมพรางทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีต้นคิดมาจากระบบทุนนิยมอันเป็นระบบที่เห็นแก่ตัว ขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม จะก่อให้เกิดผลเสียต่อการพัฒนาประเทศและความเป็นอยู่ของประชาชนในระยะยาว เหมือนดังเช่นปัจจุบันซึ่งเป็นที่ประจักษ์แล้วว่าเราได้เดินหลงทางมาไกลแล้ว และจะมีความลำบากมากขึ้นหากไม่สำนึกและลงมือแก้ไขความผิดพลาดที่เกิดขึ้นแล้วนี้อย่างจริงจัง

เอกสารอ้างอิง

กฤษดา บุญชัย, “การฟื้นคืนสิทธิชุมชนต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ในร่าง รัฐธรรมนูญปี 2559”, วารสารคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม), 2559.

คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.). เอกสารประกอบการประชุม, 2556.

คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ครั้งที่ 1/2556 เรื่อง การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ แม่สอดและท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนครแม่สอด. 18 กันยายน 2556 ณ ตึกไทยคู่ฟ้า ทำเนียบรัฐบาล, 2556.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2555.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (4 เมษายน 2548). เขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone.) กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.